

Duitse problemen komen weinig aan bod in campagne

Achtergrond - 14 september 2017 - Auteur: Wiebke Pittlik

“Duitsland is een welvarend land. Dat betekent niet dat alle Duitsers welvarend zijn”, zei SPD-lijsttrekker Schulz tijdens het tv-debat met kanselier Merkel op 3 september. Met deze open deur sneed hij een belangrijk thema aan, waar ook Duitse media veel aandacht voor vragen: de ongelijkheid. Toch speelde dit onderwerp, net als de problemen met de infrastructuur en de digitalisering, in de verkiezingscampagne de afgelopen maanden nauwelijks een rol.

Dat de Duitse verkiezingscampagne inhoudelijk saai bleef, heeft mede te maken met Merkels strategie controversiële onderwerpen van tafel te vegen voordat ze een verkiezingsthema kunnen worden. Daarnaast hebben de CDU/CSU en de SPD vier jaar samen geregeerd en zijn het over veel onderwerpen eens. Het is daarom voor de SPD lastig campagne voeren tegen Merkel. Dat bleek bij het [TV-Duell](#), het enige tv-debat tussen Merkel en Schulz op 3 september. Het lukte Schulz maar gedeeltelijk over de thema's te spreken die wel degelijk een probleem zijn in Duitsland.

De positieve berichten over de Duitse economie buitelen over elkaar, de werkloosheid is historisch laag, de schatkist goed gevuld, het bedrijfsleven ziet de toekomst zonnig in, maar de kloof tussen arm en rijk is de laatste jaren groter en groter geworden.

Armoede

Eind 2016 hadden 2,7 miljoen mensen een bijbaan, de helft van hen naast hun voltijdbaan. Het aantal gepensioneerden dat werkt om het pensioen aan te vullen, neemt toe. Veel ouderen zijn bang dat hun pensioen ontoereikend zal zijn, blijkt uit peilingen. Armoede onder ouderen is een van de vijf thema's waar Duitsers zich het [meest zorgen](#) over maken.

Een op de vijf jongeren onder de achttien groeit op in een gezin met een laag inkomen (minder dan 60 procent van het middeninkomen). Het aantal korte, tijdelijke contracten en het aantal *Minijobs* (met een vergoeding van maximaal 450 euro) is de laatste tien jaar sterk toegenomen. Zichtbaar is de armoede

geworden door het toenemend aantal voedselbanken en mensen die vuilnisbakken afstruinen op zoek naar blikjes en flesjes voor het statiegeld. ([Zie ook het armoedebericht van de regering](#))

In 2015 voerde Duitsland een minimumloon in, een eis van de SPD bij de coalitieonderhandelingen in 2013. Maar daardoor is het loon van veel mensen slechts een paar cent omhoog gegaan, zei Marcus Grabka van het Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (DIW) begin dit jaar op Duitslandweb. “Het was niet te verwachten dat het minimumloon tot een daling van het armoederisico zou leiden”, aldus Grabka. Op dit moment bedraagt het 8,84 euro per uur. Mensen met een *Minijob* werken sinds de invoering van het minimumloon vaak een paar uur per week minder, in plaats van dat ze meer verdienen.

Bruggen en wegen

Wat zich ook in het straatbeeld aftekent, is het gebrek aan investeringen in de infrastructuur. Bruggen en wegen, sluisen en spoorverbindingen – regelmatig ontstaan er problemen door achterstallig onderhoud (zie [Süddeutsche Zeitung](#) en [Spiegel Online](#)). Het percentage van het bruto binnenlands product dat aan infrastructuur wordt uitgegeven, loopt al jaren terug. Voor veel kiezers is het onbegrijpelijk dat een land dat in 2016 een begrotingsoverschot van bijna 24 miljard euro had, zo weinig doet tegen armoede, de slechte infrastructuur en – ook een belangrijk thema in Duitsland – de problemen in het onderwijs. Daarbij gaat het niet alleen om kansenongelijkheid, maar ook om lesmateriaal en slecht onderhouden schoolgebouwen.

Op het gebied van digitale infrastructuur loopt het land eveneens achter, toont de ene na de andere studie aan. Breedband-internet en wifi zijn nog lang niet overal in het land beschikbaar. Digitale overheidsdiensten, digiborden in het onderwijs en digitale toepassingen in de gezondheidszorg, het staat in Duitsland allemaal nog in de kinderschoenen. Op 5 september, de laatste keer dat kanselier Merkel tijdens deze regeerperiode in de Bondsdag sprak, erkende ze dat Duitsland hier een inhaalslag moet maken: “We willen immers niet in het techniekmuseum belanden.”

Weinig personeel, veel bureaucratie

De SPD lanceerde in de verkiezingsstrijd het plan om een investeringsverplichting voor de overheid vast te leggen in de grondwet, zoals dat in 2009 met het terugdringen van de staatsschuld is gebeurd. De partij wil extra investeringen in woningbouw, scholen en kinderopvang.

Of dat de achterstanden oplost, is maar de vraag. Nu al wordt veel geld dat de

staat beschikbaar stelt, niet uitgegeven. In 2016 bleef volgens een [Factcheck](#) van nieuwssite ZDF Heute van de 35 miljard euro voor investeringen, 1,8 miljard op de plank liggen. Dat heeft meerdere redenen. Lagere overheden, op deelstaat- en gemeentelijk niveau, hebben [te weinig personeel en capaciteit](#) om grote projecten snel uit te voeren, de bureaucratie voor de vergunningen is enorm. De federale structuur van de Bondsrepubliek maakt het nog ingewikkelder. De invloed van Berlijn op veel onderwerpen, zoals onderwijs en infrastructuur, is maar beperkt, omdat die thema's een zaak zijn van de deelstaten.

Deze *Investitionsstau*, ofwel investeringsstagnatie, spreken zowel de CDU als de SPD aan in hun campagnes. Hun aanpak verschilt wel: de SPD wil meer geld beschikbaar stellen, terwijl de CDU vooral de procedures en structuren wil veranderen. Daarmee geldt ook bij dit onderwerp: over de doelen zijn ze het eens, de weg ernaar toe kan linksom of rechtsom.

Dit artikel verscheen eerder op Clingedael Spectator als onderdeel van het stuk [‘De Duitse behoefte aan zekerheid’](#) in het [Drieluik: Duitsland kiest](#)

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/22755/duitse-problemen-komen-weinig-aan-bod-in-campagne>